

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-87/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 40425 датум: 3. новембар 2017.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Извештај о посети Прихватном центру у Бујановцу

Београд, октобар 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар у Бујановцу
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
ДАТУМ ПОСЕТЕ	16. октобар 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Јелена Самарџић <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Преводацац: Петар Јаначковић, <i>арапски и фарси језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Бујановцу су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили му да несметано обави свој мандат. Службеници су пружили све тражене информације и омогућили приступ свим просторијама и инсталацијама, увид у тражену документацију и евиденције и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ шефу смене у Прихватном центру, тим НПМ је, подељен у неколико група, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и са мигрантима, остварио увид у релевантну документацију и евиденције и обишао просторије за смештај и заједничке активности.

1. СМЕШТАЈ И ЗБРИЊАВАЊЕ

Од почетка рада Прихватног центра у Бујановцу ово је трећа НПМ посета. Претходне посете су обављене у новембру 2016. године⁴ и у августу 2017. године.⁵

На дан посете, у Прихватном центру је било смештено 162 миграната.⁶ Према евиденцији, ради се о 83 пунолетних (44 мушкараца и 39 жена) и 79 малолетних (45 дечака и 34 девојчице) особа. Углавном су све породице, сем 3 пунолетна самца и 5 дечака без пратње. За разлику од налаза из претходне посете, када су мигранти прво морали да прођу кроз Прихватни центар у Прешеви, сада сва лица директно долазе у овај Центар, било у организацији Комесаријата, уз помоћ неке од невладиних организација или о свом трошку. Гранична полиција се обавештава о свим новопридошлим лицима. У тренутку НПМ посете, службеници Комесаријата су навели да им је најављено да очекују једну групу од 50 миграната из Београда.

⁴ Извештај о посети, бр. 281-91/16 од 02. децембра 2016. год, је доступан на: <http://npm.rs/attachments/article/672Извештај%20о%20посетама.pdf>.

⁵ Извештај о посети, бр. 281-69/17 од 21. септембра 2017. год.

⁶ Скоро дупло више у односу на претходну посету НПМ овом Прихватном центру, када је затечено њих 87.

Према службеним наводима, већина миграната има потврде о израженим намерама за тражење азила, које се чувају у регистру код службеника Комесаријата. Ипак, овде нема потврда за све мигранте, јер неки нису изјавили намеру, а неки не желе да ове потврде предају. Оне им се дају приликом напуштања Центра. Службеници Канцеларије за азил су последњи пут били у Центру током лета, када је за два лица започета процедура азила. Један од тражилаца је пребачен у други центар, а један је још у увек у овом Центру.

Процедура уласка у Мађарску је и даље непромењена: представници миграната са обе стране границе размењују спискове, тако што представник из Србије предаје списак миграната који желе пријем код мађарских власти, а представник из Мађарске предаје редослед са терминима пријема који су утврдиле власти. Потом се овај редослед прослеђује Комесаријату, који их дистрибуира свим центрима за прихват и збрињавање миграната, ради праћења и припреме миграната за њихов ред. Око 2 недеље пре одређеног термина почиње припрема, тако што се разматрају могућности превоза до неког од центара на северу земље и припрема потребна документација (нпр. изводи из матичне књиге рођених за новорођенчад, уколико до тада нису прибављени). Комесаријат нема могућност да организује превоз, па се, уколико мигранти то не могу сами да обаве, упућују на присутне организације.

Хуманитарне организације повремено донирају гардеробу, а недавно је обављена редовна анализа потреба за стварима за зимски период. Мигранти су се члановима тима пожалили на недостатак одеће и обуће, као и хигијенских пакета.

Мигранти су изнели примедбе и на недостатак топле воде. Према организацији Центра и упутствима на вратима тоалета топла вода би требало да буде доступна у периодима 9:00 – 12:00 часова и 20:00 – 23:00 часова. Ипак, мигранти наводе да у тим терминима нема топле воде, већ рано ујутру од 4:00 - 9:00 часова.

Због притужби миграната на једноличност исхране тим НПМ је обишао трпезарију и кухињу, где је уочено да постоји недељни јеловник, на српском језику и да је истакнут у трпезарији иза траке на којој се дели храна. За ручак и вечеру се служе ђувеч са ђурећим месом и риба (понедељак), пилећи батак и мешано поврће (уторак), пилав са белим месом и боранија са јунетином (среда), фаширана шницла и пилећа чорба (четвртак), чорбаст пасуљ и пилећи батак (петак), шпагете болоњезе и риба (субота) и мешано поврће са пилетином и грашак са јунетином (недеља), док се за доручак служе пица или пецива. Мигрантима није дозвољено да у кухињи Центра самостално припремају храну. У оквиру Центра постоји и продавница, у којој су у понуди грицкалице, слаткиши, конзервирана храна, средства за личну хигијену, цигарете и друго.

Додатну исхрану је могуће купити и у Бујановцу. Хуманитарна организација повремено дели одређена новчана средства породицама. Мигранти без личних документа су навели да не могу да подигну новчана средства која им пошаљу чланови породице или друге особе.

Као што је утврђено и приликом претходне посете, изласци до насеља су дозвољени од 10 – 16 часова сваког дана осим недеље и одобравају се за око 25 миграната. Овакав режим је усаглашен и са локалном самоуправом. Службеници наводе да могу изаћи и породице. Списак оних који желе да изађу праве представници миграната и предају је службеницима Комесаријата, који евидентирају изласке за сваки дан у својим књигама. Примедбе миграната са којима су обављени разговори су се углавном односиле на ограничење слободе кретања ван Центра. Према наводима појединих миграната, изласци нису дозвољени недељом ни понедељком, јер су то пијачни дани, а у данима када су дозвољени то се може урадити у периоду од 10 до 16 часова и ограничено је на 20 особа дневно, и то по један представник из сваке породице. Мигранти су навели да

Nedeljni jelovnik	
Tradicija juga, Vranje Milića junior, Vranje	
PONEDELJAK Gr/porcija - NETO KOLIČINA	
DORUČAK	PICA PARČE 173 gr, JOGURT 180 gr
RUČAK	ĐUVEČ SA ČUREĆIM MESOM 290 gr, SALATA 162, HLEB 50 gr
UŽINA-1	VOĆNI SOK 200 ml
VEČERA	RIBA 100 gr, RIŽOTO 150 gr, HLEB 50 gr, SALATA A 162 gr
UTORAK Gr/porcija - NETO KOLIČINA	
DORUČAK 2	ROLNICA SA SIROM 150 gr, JOGURT 180 gr
RUČAK 2	PILEĆI BATAK 100 gr, RESTOVANI KROMPIR 182 gr, HLEB 50 gr, SALATA 162 gr
UŽINA-2	JABUKA 1 kom
VEČERA 2	MEŠANO POVRĆE 240 gr, 2 JAJA, SIR 50 gr, HLEB 80 gr
SREDA Gr/porcija - NETO KOLIČINA	
DORUČAK 3	KROASAN SA DŽEMOM 140 gr, MLEKO 250 gr
UŽINA-3	VOĆNI SOK 200 ml
RUČAK 3	PILAV SA BELIM MEŠOM 220 gr, SALATA 162, HLEB 50 gr
VEČERA 3	BORANIJA SA JUNETINOM 313 gr, SALATA 162 gr, HLEB 50 gr
ČETVRTAK Gr/porcija - NETO KOLIČINA	
DORUČAK 4	ROL PICA 170 gr, JOGURT 180 gr
UŽINA-4	NARANDŽA 1 kom
RUČAK 4	FAŠIRANA ŠNICLA 110 gr, RIŽOTO 150 gr, SALATA 162 gr, HLEB 50 gr
VEČERA 4	BELA ČORBICA SA PILEĆIM MESOM 351 gr, SALATA 162, HLEB 50 gr
PETAK Gr/porcija - NETO KOLIČINA	
DORUČAK 5	KROASAN 100 gr, JOGURT 180 gr
UŽINA-5	VOĆNI SOK 200 ml
RUČAK 5	ČORBAST PASULJ 356 gr, SALATA 162, HLEB 80 gr
VEČERA 5	PILEĆI BATAK 150 gr, SALATA 162 gr, HLEB 100 gr
SUBOTA Gr/porcija - NETO KOLIČINA	
DORUČAK 6	PROJA PARČE 150 gr, JOGURT 180 gr
UŽINA-6	BANANA 1 kom
RUČAK 6	ŠPAGETE BOLONJEZE 250 gr, SALATA 162 gr
VEČERA 6	RIBA 150 gr, SALATA 162, HLEB 100 gr
NEDELJA Gr/porcija - NETO KOLIČINA	
DORUČAK 7	2 JAJA, SIR 40 gr, HLEB 100 gr + JOGURT 180gr
UŽINA-7	VOĆNI SOK 200 ml
RUČAK 7	MEŠANO POVRĆE SA PILETINOM 353 gr, SALATA 162 gr, HLEB 100 gr
VEČERA 7	GRAŠAK SA JUNETINOM 253 gr, SALATA 162 gr, HLEB 50 gr

нису информисани о разлозима оваквог ограничавања излазака из Центра и немогућности одласка у посету родбини или пријатељима смештени у центрима у другим градовима Србије.

Центар самостално напуштају углавном самци, а ретко и породице. Пре неколико месеци једна породица је самовољно напустила Центар, али се убрзо и вратила. О овоме се обавести полиција телефоном, тако што им се наведе број и земља порекла миграната који су отишли из Центра, без осталих личних података. Пре око 6 месеци се десило да полиција врати назад једног малолетника. Чињеница напуштања Центра се уноси у периодичне извештаје који се достављају Комесаријату, али такође као статистички податак и то у збиру са онима који су отишли, јер је дошао њихов ред за улазак у Мађарску.

Центар је покривен са 14 камера, чији се записи чувају 30 дана. Камере покривају ходнике и већину заједничких просторија (на пример, нема камера у кутку за бебе због заштите приватности и достојанства корисника кутка), као и прилазе Центру.

У Центру нема озбиљнијих инцидената. Према наводима службеника Комесаријата, једна мигранткиња се пожалила на угрожавање ње и супруга од стране других миграната, јер су желели да пређу из ислама у хришћанство. Такође, било је и 3 случаја насиља у породици. **Инциденти нису посебно евидентирани. На потребу увођења посебне евиденције о ванредним догађајима НПМ је већ указао у Извештају о посети Центру за азил у Крњачи.**⁷ Мигранти са којима су обављени разговори нису имали примедби на поступања службеника према њима и навели су да нису били у инцидентним ситуацијама нити да су имали сукобе са другим мигрантима.

Поједини мигранти су истакли да је комуникација са службеницима Центра отежана, јер Центар нема преводиоца за фарси, док преводилац за арапски није свакодневно у Центру. Мигранти који разумеју енглески језик са службеницима се споразумевају на енглеском. Примедбе су се односиле и на одсуство приватности, јер је више брачних парова заједно смештено по собама.

⁷ Бр. 281-49/16 од 3. јула 2017. год, доступан на: <http://npm.rs/attachments/article/723/25607.pdf>.

2. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

При пријему нових миграната обављају се систематски прегледи пре него што се они сместе. Уколико се не обаве прегледи свих ново пристиглих, они се смештају изоловано од осталих миграната. Приликом лекарских прегледа првенствено се утврђује присуство ваши или шуге, па се по потреби третирају, окупају и добију нову, чисту гардеробу. Од повреда, лекари најчешће затичу оне које су проузроковане условима путовања, као што су жуљеви и подливи и углавном нема последица насиља. Међу мигрантима су присутни психички проблеми, а обезбеђене су услуге психијатара у Дому здравља у Бујановцу и Здравственом центру у Врању.

Гинеколошки прегледи се обављају у Прихватном центру у Прешеву, а порођаји у Здравственом центру у Врању. За разлику од осталих специјалистичких прегледа, приликом гинеколошких медицинско особље из Центра није у пратњу мигранткиња. Оригиниали извештаја о специјалистичким прегледима се чувају у амбуланти Центра, а мигранти добијају копије, уколико желе. У сваком случају, приликом напуштања Центра добијају целокупну медицинску документацију.

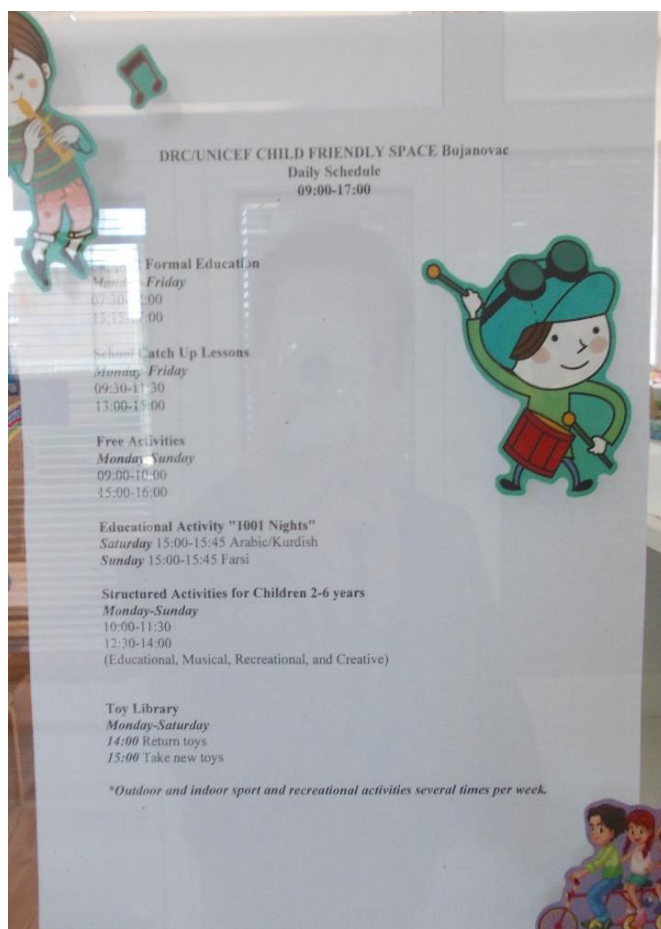
Стоматолошку заштиту пружа мобилна екипа која обилази више центара за мигранте, а медицински тим Центра саставља списак оних којима је потребан преглед стоматолога.

Здравствено стање миграната се континуирано прати тако што је успостављена редовна комуникација између медицинског особља, како у самом Центру, тако и између медицинских тимова више центара. Ипак, ова комуникација је ограничена на особље које је ангажовала иста организација.

Приликом одвођења миграната на лекарске прегледе (или у друге прихватне центре), службеници Комесаријата им издају документ са називом потврда о транспорту лица, у коме се наводе имена миграната који се транспортују, разлог транспорта, ко организује и превози мигранте, возило и контакт особа из Комесаријата

3. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Укупно 23 малолетника (10 у једној смени и 13 и другој смени) је уписано у Основну школу "Бранко Радичевић" у Бујановцу. Сва деца која су школског узраста уписана су у основну школу, сем једне девојчице (14 година старости) која изричито одбија да крене у школу и са којом се тренутно ради као би се убедила да промени став. Деца са којом је тим НПМ обавио разговор су задовољна што су кренула у школу, а неки од њих су научили да се споразумевају на српском језику. Девојчица која не иде у школу рекла је да не жели да иде у школу јер хоће да помаже мајци око бебе. Превоз до и од школе организује Међународна организација за миграције (ИОМ) и са њима иду представници невладине организације која иначе у Центру ради са децом и присуствују часу када је то потребно. Овој деци је прилагођен распоред часова, имају по 4 часа дневно и комуникација са њима у школи се одвија углавном на

енглеском језику. Њих 9 похађа од 5 – 8 разреда и не уче, на пример, физику, хемију нити историју, а уче ликовну и музичку културу и физичко васпитање. Представници невладине организације су припремали децу за школу и помажу им око домаћих задатака. Са децом раде психолошкиње по 4 часа дневно.⁸ Такође, представници школе су долазили у Центар како би објаснили родитељима план и програм рада се децом, а у школи се организују редовни родитељски састанци. За ову децу се не праве индивидуални планови, већ се општи приступ евентуално, кроз праксу, прилагођава посебним потребама детета. Деца добијају бесплатну ужину. Истовремено, осталој деци се пружа неформално образовање у самом Центру, у кутку за децу од 2 – 17 година. Члановима тима су представници организације објаснили да су односи са другом децом у школи добри и да су деца из Центра прихваћена. Такође, тим НПМ је добио информацију да би ускоро требало да се почне и са уписом деце у економску и пољопривредну средњу школу. Сва деца су пре поласка у школе имала систематски здравствени преглед у Центру, а након тога и преглед код педијатра у Дому здравља Бујановац.

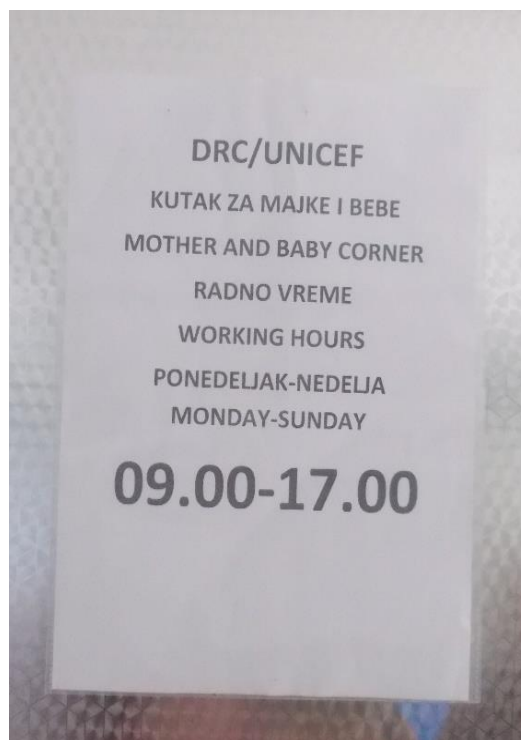
⁸ Ове психолошкиње су ангажоване и у Прихватном центру у Врању.

У Центру и даље функционише кутак за мајке и бебе (деца до 2 године), у коме се мајкама пружа сва неопходна помоћ око бриге о бебама (повијање, дојење, купање и слично). Обезбеђују се млеко, као и додатна исхрана за бебе, пелене и средства за хигијену. У овом кутку деца се пресвлаче и купају. Поред тога, патронажне сестре редовно обилазе Центар.

Обављени су разговори са теренским радницама Центра за социјални рад Бујановац ангажованим у Центру преко Дечијег фонда Уједињених нација (*UNICEF*). Оне су присутне у Прихватном центру током радних дана у периоду од 8 до 20 часова. Према наводима социјалних радница, у тренутку посете НПМ у Прихватном центру је било 5 малолетника без пратње и њима су постављени привремени старатељи из Центра за социјални рад три дана након смештања у Прихватни центар. Они имају потврде да желе да траже азил у Србији.

Тим НПМ је обавио разговор са некима од њих. Током разговора дошло се до сазнања да једно лице коме је постављен привремени старатељ није малолетно, већ има 18 година, као и да то лице није ни упознато са чињеницом да му је постављен старатељ. Његовом брату који има 11 година такође је постављен привремени старатељ Центра за социјални рад, иако је он у пратњи пунолетног брата који је одговоран за њега од када су кренули на пут. Двојици браће постављена су два различита стручна радника Центра за привремене старатеље. Малолетници без пратње генерално уопште нису имали сазнања да су им постављени старатељи, тврде да не знају ко су им старатељи, као и да са њима никада нису разговарали.

Као и у другим прихватним центрима, и у Прихватном центру Бујановац НПМ је уочио праксу да се у случају непосредног старатељства малолетних миграната без пратње за привремене старатеље постављају стручни радници центара за социјални рад, који углавном немају контакт са својим штићеницима, а често их никада нису ни видели нити разговарали са њима, а за свакодневну бригу о малолетницима без пратње су задужени теренски радници. Имајући у виду да постављање привремених старатеља малолетним мигрантима без пратње представља пуку формалност, а да са друге стране теренски радници не могу бити постављени за старатеље, Центар за социјални рад Бујановац би требало да настави са праћењем рада теренских радника и да предузима мере којима ће обезбедити да се уочавају индивидуалне потребе малолетника без пратње, као и да им се у складу са тиме пружа одговарајућа подршка.

4. НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Према наводима службеника, од почетка примене Закона о спречавању насиља у породици⁹ полиција је три пута позивана и сва три пута су усмено опомињали. Социјалне раднице су члановима тима навеле да су у Прихватном центру смештене две мигранткиње жртве насиља у породици. Обе жене су раздвојене од супружника, који се налазе у Прихватном центру у Прешеву и против њих су поднете кривичне пријаве за насиље у породици. Једна од њих је смештена у Центар заједно са децом. Сусрети оца са децом организују се у Прихватном центру у Бујановцу у присуству социјалних радница, а обавесте се и полицијски службеници, који из безбедносних разлога дежурају у просторији поред оне у којој је отац са децом. Пре реализације, посете се најаве Комесаријату.

Тим НПМ је обавио разговор са једном од мигранткиња која је жртва насиља у породици. Она је навела да је у Србији укупно 10 месеци, од тога 1 месец у овом Центру. Наводи да је малтретирање од стране супружника почело још у Грчкој и да се наставило у Србији. Супруг ју је физички напао (ударио шамар) у Прихватном центру у Прешеву. Наводи да се тада жалила службеницима Комесаријата који су одмах обавили разговор са супружником и насиље пријавили полицији. Након физичког напада, вођена је на лекарски преглед. Мигранткиња наводи да би желела да се врати код супруга у Прихватни центар у Прешеву, јер сматра да су веће шансе да заједно пређу српско-мађарску границу. Службеници Комесаријата су помоћу преводиоца од ње узели писмену изјаву да на сопствену одговорност жели да се врати супругу, да су јој усмено предочени ризици повратка и коме

може да се обрати у случају поновљеног насиља. Социјална радница наводи да је мигранткињи објашњено и да су вероватно веће шансе да уђе у Мађарску сама, као жртва насиља у породици, међутим она није одустала од своје намере.

⁹ "Сл. гласник РС", бр. 94/16.